



**אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה**

המחלקה לחינוך תשע"ח 2017-2018

שם הקורס: מערכת החינוך בישראל: סוגיות מרכזיות ונקודות מפנה

מס' קורס: סמסטר א' 12910140 סמסטר ב' 12911402

שם המרצה: ד"ר יריב פניגר

מתרגלות: גב' יעל רקוץ', גב' יובל אזולוס

יעדי ההוראה:

מטרת קורס זה היא לערוך היכרות עם מערכת החינוך בישראל. הקורס יכולול שלושה נושאים עיקריים:
(1) מגמות מרכזיות בהתפתחותה של מערכת החינוך בישראל תוך הדגשת ההקשר החברתי להתפתחויות אלו, (2) הגיוון הפנימי בתוך מערכת החינוך בישראל, (3) סוגיות מרכזיות במדיניות החינוך בישראל. נושאים אלו יידונו במהלך השיעורים מזוויות מחקריות שונות מתחומי ההיסטוריה, הסוציולוגיה, מדע המדינה וחקר מדיניות החינוך.

פרשיות לימודים:

- בתי ספר וחינוך בפלסטינה/א"י עד 1948
- לידתה של מערכת החינוך הישראלית 1948-1953
- התרחבות מהירה, פיצול פנימי מדיניות הטיפוח ומבחן הסקר 1953 - 1968
- אינטגרציה 1968 - 1990
- ביזור, בחירת בתי ספר וסטנדרטים חינוכיים 1990 - 2010
- המיעוט הערבי-פלסטיני במערכת החינוך בישראל
- החינוך הממלכתי-דתי והחינוך החרדי
- בתי ספר עצמאיים לא-דתיים
- מיון, הסללה ובחירת מקצועות לימוד
- הפוליטיקה של תוכניות הלימודים והיכוח על תוכנית הליבה
- המיצ"ב והמבחנים הבינלאומיים
- מימון החינוך
- התרחבות ההשכלה הגבוהה

דרישות והרכב ציון הקורס

משקל בציון הסופי

עבודות - 50%

מבחן - 50%

סה"כ - 100%

ציון מעבר בבחינה - 56 לפחות.

ציון מעבר בקורס - ציון סופי 70 לפחות

רשימה ביבליוגרפית:

עברית

פריטי הקריאה מופיעים על פי סדר השיעורים. פריטי קריאה נוספים שהינם בגדר קריאה מומלצת מופיעים באתר הקורס.

אבו-סעד, א. 2009. "התפתחות מערכת החינוך הפלסטינית-ערבית בתקופת האימפריה העות'מאנית והמנדט הבריטי." אלנבראס 5: 20-4.

רייכל, נ. 2008. סיפורה של מערכת החינוך הישראלית: בין ריכוזיות לביזור; בין מוצהר לנסתר; בין חיקוי לייחוד. תל-אביב וירושלים: מכון מופ"ת והוצאת מאגנס. עמ' 91-60, 116-104.

חוק לימוד חובה, התש"ט-1949

חוק חינוך ממלכתי, התשי"ג-1953

סבירסקי, ש. 1990. חינוך בישראל: מחוז המסלולים הנפרדים, תל-אביב: ברירות. עמ' 32-7, 103-136.

אדלר, ת. 1999. "מדיניות הטיפוח בחינוך." בתוך: א. פלד (עורך) יובל למערכת החינוך בישראל. ירושלים, משרד החינוך התרבות והספורט.

פרנקנשטיין, ק. 1984. הגדרת המושג 'טעון טיפוח'. עיונים בחינוך: כתב עת למחקר בחינוך 39: 5-16.

* יקבעו בתחילת הקורס ולכל המאוחר בשבועיים הראשונים של הסמסטר ולפני תום תקופת השינויים.

** אין לשנות את מרכיבי הציון הסופי במהלך הסמסטר.

*** על המורה להודיע מראש על סוג הבחנים ומועדם.

רש. נ. וכפיר, ד. 2004. מיזוג חינוכי בישראל: שלושים שנים של מדיניות הססנית בצל אידיאולוגיה משתנה. *מגמות מ"ג* (1).

יוגב, א. 2007. אידיאולוגיה, פדגוגיה ומדיניות החינוך בישראל. ירושלים: מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.

דוברת שלמה. 2006. התוכנית הלאומית לחינוך: חזון, עקרונות ועיקרי ההמלצות. בתוך: ד. ענבר (עורך) *לקראת מהפכה חינוכית?* ירושלים: מכון ון ליר בירושלים והוצאת הקיבוץ המאוחד.

אבו-סעד, א. וחליל, מ. 2009. החינוך הערבי בישראל: סוגיות ודילמות. אלנבראס 5: 21-52.

אבו-עסבה, ח. 2007. *החינוך הערבי בישראל: דילמות של מיעוט לאומי*. ירושלים: מכון פלורסהיימר למחקרי מדיניות. עמ' 13-28, 42-49.

כץ, י. 2004. החינוך הממלכתי-דתי בתוך: ז. גרוס וי. דרור *חינוך כאתגר חברתי*. תל-אביב: הוצאת רמות אוניברסיטת תל-אביב.

וורגן, י. 2007. *מערכת החינוך במגזר החרדי – תמונת מצב*. ירושלים: הכנסת מרכז המחקר והמידע.

גופן-שריג, ע. 2004. *עשה זאת בעצמך: יזמות אזרחית כאסטרטגיה חידוש במדיניות החינוך בישראל*. ירושלים: בית הספר למדיניות ציבורית, האוניברסיטה העברית בירושלים.

איילון, ח. 2000. זכות הבחירה ואי-השוויון בחינוך: היבטים חברתיים של הרפורמה במבנה הלימודים בחטיבה העליונה. בתוך ח' הרצוג (עורכת), *חברה במראה* (עמ' 125-146). תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב, הוצאת רמות.

אלחאג', מ. 2002. "תוכנית הלימודים בהיסטוריה לבתי-ספר עבריים ולבתי-ספר ערביים בישראל: אתנוצנטריות מול רב-תרבותיות נשלטת." בתוך: א. בן-עמוס (עורך) *היסטוריה, זהות וזיכרון: דימויי עבר בחינוך הישראלי*. תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב.

יוגב, א. ליבנה, ע. ופניגר, י. 2009. "סינגפור במקום כרכור? מבחני הישג בין-לאומיים והגלובליזציה של יעדי החינוך." *מגמות מ"ו* (3): 337 - 355.

בלס, נ., זוסמן, נ. וצור, ש. 2010. *תקצוב החינוך היסודי 2009-2001*. ירושלים: חטיבת המחקר, בנק ישראל.

מנחם, ג., תמיר, ע. ושביט, י. 2008. התמורות במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל בשנות התשעים של המאה העשרים. בתוך: א. יוגב (עורך) *התפשטות ההשכלה הגבוהה בישראל*. תל אביב: הוצאת רמות - אוניברסיטת תל אביב.



**Ben Gurion University of the Negev
The Faculty of Social Science**

Syllabus

Department of Education 2013-14

Course Name: The Israeli Education System

Course Number:

Goals:

This is an introductory course on the Israeli education system. The course will focus on three main themes: (1) the development of schooling in Israel and the social context in which this development has occurred; (2) internal diversity in Israeli education system; (3) central issues in educational policy in Israel. The discussion will include research perspectives from academic fields such as history, sociology, political science and educational policy research.

Course Chapters:

- Schooling in Palestine before 1948
- The birth of the Israeli education system 1948-1953
- Expansion, differentiation and the nurture (tipuah) policy 1953-1968
- The integration policy 1968-1990
- Decentralization, school choice and educational standards 1990-2010
- The Palestinian-Arab minority in the Israeli education system
- Religious education in Israel
- Non-religious independent schools
- Sorting, tracking and curricular choices
- The politics of curricula and the debate over core curriculum
- Local and international educational standards
- School financing
- The expansion of the higher education system

Requirements:

Components of final grade

Term papers	50%
Final exam	50%
Total	100%

Bibliography:

עברית

פריטי הקריאה מופיעים על פי סדר השיעורים. פריטי קריאה נוספים שהינם בגדר קריאה מומלצת מופיעים באתר הקורס.

אבו-סעד, א. 2009. "התפתחות מערכת החינוך הפלסטינית-ערבית בתקופת האימפריה העות'מאנית והמנדט הבריטי." אלנבראס 5: 20-4.

רייכל, נ. 2008. סיפורה של מערכת החינוך הישראלית: בין ריכוזיות לביזור; בין מוצהר לנסתר; בין חיקוי לייחוד. תל-אביב וירושלים: מכון מופ"ת והוצאת מאגנס. עמ' 91-60, 116-104.

חוק לימוד חובה, התש"ט-1949

חוק חינוך ממלכתי, התשי"ג-1953

סבירסקי, ש. 1990. חינוך בישראל: מחזו המסלולים הנפרדים, תל-אביב: ברירות. עמ' 32-7, 103-136.

אדלר, ת. 1999. "מדיניות הטיפוח בחינוך." בתוך: א. פלד (עורך) יובל למערכת החינוך בישראל. ירושלים, משרד החינוך התרבות והספורט.

פרנקנשטיין, ק. 1984. הגדרת המושג 'טעון טיפוח'. עיונים בחינוך: כתב עת למחקר בחינוך 39: 5-16.

רש. נ. וכפיר, ד. 2004. מיזוג חינוכי בישראל: שלושים שנים של מדיניות הסנסנית בצל אידיאולוגיה משתנה. *מגמות מ"ג* (1).

יוגב, א. 2007. אידיאולוגיה, פדגוגיה ומדיניות החינוך בישראל. ירושלים: מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.

דוברת שלמה. 2006. התוכנית הלאומית לחינוך: חזון, עקרונות ועיקרי ההמלצות. בתוך: ד. ענבר (עורך) *לקראת מהפכה חינוכית? ירושלים: מכון ון ליר בירושלים והוצאת הקיבוץ המאוחד*.

אבו-סעד, א. וחליל, מ. 2009. החינוך הערבי בישראל: סוגיות ודילמות. *אלנבראס* 5: 21-52.

אבו-עסבה, ח. 2007. *החינוך הערבי בישראל: דילמות של מיעוט לאומי*. ירושלים: מכון פלורסהיימר למחקרי מדיניות. עמ' 13-28, 42-49.

כץ, י. 2004. החינוך הממלכתי-דתי בתוך: ז. גרוס וי. דרור *חינוך כאתגר חברתי*. תל-אביב: הוצאת רמות אוניברסיטת תל-אביב.

וורגן, י. 2007. *מערכת החינוך במגזר החרדי – תמונת מצב*. ירושלים: הכנסת מרכז המחקר והמידע.

גופן-שריג, ע. 2004. *עשה זאת בעצמך: יזמות אזרחית כאסטרטגיה חידוש במדיניות החינוך בישראל*. ירושלים: בית הספר למדיניות ציבורית, האוניברסיטה העברית בירושלים.

איילון, ח. 2000. זכות הבחירה ואי-השוויון בחינוך: היבטים חברתיים של הרפורמה במבנה הלימודים בחטיבה העליונה. בתוך ח' הרצוג (עורכת), *חברה במראה* (עמ' 125-146). תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב, הוצאת רמות.

אלחאג', מ. 2002. "תוכנית הלימודים בהיסטוריה לבתי-ספר עבריים ולבתי-ספר ערביים בישראל: אתנוצנטריות מול רב-תרבותיות נשלטת." בתוך: א. בן-עמוס (עורך) *היסטוריה, זהות וזיכרון: דימויי עבר בחינוך הישראלי*. תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב.

יוגב, א. ליבנה, ע. ופניגר, י. 2009. "סינגפור במקום כרכור? מבחני הישג בין-לאומיים והגלובליזציה של יעדי החינוך." *מגמות מ"ו* (3): 337 - 355.

בלס, נ., זוסמן, נ. וצור, ש. 2010. *תקצוב החינוך היסודי 2001-2009*. ירושלים: חטיבת המחקר, בנק ישראל.

מנחם, ג., תמיר, ע. ושביט, י. 2008. התמורות במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל בשנות התשעים של המאה העשרים. בתוך: א. יוגב (עורך) *התפשטות ההשכלה הגבוהה בישראל*. תל אביב: הוצאת רמות - אוניברסיטת תל אביב.